

VETERINARI JEVREJI — ŽRTVE FAŠIZMA I UČESNICI NARODNOOSLOBODILAČKOG RATA JUGOSLAVIJE

Značajnu ulogu u postavljanju prve organizacije veterinarske službe i njenom daljem stručnom uzdizanju na pojedinim teritorijama današnje Jugoslavije odigrali su, bez sumnje, veterinari Jevreji. Na nekim teritorijama bili su pioniri veterinarske službe. Tako su se, na primer, u Sloveniji prvi veterinari pojavili krajem 18. veka, i to su bila dva brata, Emanuel i Antun Hajne, poreklom Jevreji. U vreme postavljanja prve organizacije veterinarske službe na teritoriji Bosne i Hercegovine krajem 19. veka nalazimo među veterinarima veliki broj Jevreja, a to je bio slučaj i u Hrvatskoj i Slavoniji, kao i u Vojvodini. Sem braće Hajne, koji su rodom iz Kranja, svi ostali su bili doseljenici iz susednih evropskih zemalja, a najvećim delom iz Poljske, koju su bili napustili zbog teških antisemitskih pogroma. Prvi veterinari Jevreji rođeni na teritorijama današnje Jugoslavije javili su se pred kraj 19. i početkom 20. veka. Svi su oni završili veterinarski studij u inostranstvu s obzirom na to da u zemlji do 1919. godine nije postojao ni jedan veterinarski fakultet. Pomenućemo da je bilo pred početak prvog svetskog rata u Bosni i Hercegovini 104 veterinara, od kojih 37 Jevreja, a u Hrvatskoj i Slavoniji 115, od kojih 30 Jevreja. Godine 1925. diplomirao je Jakov Kalderon na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu i on je bio prvi veterinar Jevrejin koji je na tom fakultetu diplomirao. Do početka drugog svetskog rata diplomiralo ih je još 26, a 8 je steklo titulu doktora veterinarskih nauka. Manji broj veterinara Jevreja u tom periodu diplomirao je na fakultetu u Budimpešti i Beču.

Među veterinarima Jevrejima u Jugoslaviji do drugog svetskog rata bilo je istaknutih rukovodilaca veterinarske službe (Fuks, Štraus, Kenig, Frankl, Polak), priznatih naučnih radnika (Antun Hajne, Osvald, Libling, Erdeš, Sigeti), rukovodilaca vojnoveterinarske službe (Dezider, Lipa, Teler), kao i veći broj odličnih stručnjaka — praktičara.

No, okupacijom Jugoslavije aprila 1941. godine bila je zapečaćena sudbina najvećeg broja veterinara Jevreja. Prema nepotpunim podacima, od ukupno oko 120 veterinara Jevreja, stradalo je po raznim nacističkim, ustaškim i mađarskim logorima, kao i na prisilnim rado-

vima 74 diplomirana veterinara i 18 studenata veterine. Prema tome, stradalo je oko 62% od ukupnog broja veterinara Jevreja.

Postavlja se pitanje: da li se nije mogao spasti veći broj veterinara Jevreja? Pri razmatranju ovog pitanja treba imati u vidu činjenicu da se najveći broj veterinara Jevreja nalazio na teritoriji Banata, Hrvatske i Slavonije i da su odvedeni u logore u vreme kada se ustanak naroda Jugoslavije još nije bio razbuktao, te prema tome nisu ni postojale slobodne teritorije. Kada pominjemo slobodne partizanske teritorije, mislimo na mogućnost sklanjanja starijih veterinara koji nisu bili sposobni da se bore u redovima narodnooslobodilačke vojske. Od 74 veterinara, koliko ih je stradalo, 47 su imali između 55 i 80 godina. Međutim, postojali su i subjektivni razlozi, što se naročito očitovalo kod veterinara Jevreja na teritoriji Bačke. Poznato je da u vreme mađarske okupacije nije došlo na toj teritoriji do masovnog istrebljivanja Jevreja. Međutim, kada su Nemci maja 1944. godine preuzeli vlast, nije bilo više vremena da se sklanjaju na oslobođene teritorije ili odu u NOV. Ta njihova neodlučnost imala je tragične posledice.

Od preostalog broja veterinara Jevreja, 19 ih je učestvovalo u NOR-u, kao i 7 studenata veterine. U redove NOV stupilo je 1941. godine 2 veterinara i 5 studenata veterine. U NOV su poginula 2 veterinara i 5 studenata veterine. Od preživelih jedan student veterine je proglašen za narodnog heroja (Voja Todorović-Lerer), a jedan veterinar je nosilac »Partizanske spomenice 1941. godine« (dr Jaša Romano).

U ovom radu iznećemo kratke biografske podatke o veterinarskom kadru koji je stradao kao žrtva fašizma, kao i o kadru koji je učestvovao u NOR-u. Zbog ograničenog prostora prisiljeni smo dati samo najosnovnije podatke.

Veterinarski kadar — žrtve fašizma

Alhalel Leon dipl. veterinar. Rođen 1913. u Staroj Zagori (Bugarska), odakle je s roditeljima došao u Jugoslaviju. Veterinarski fakultet je završio u Zagrebu 1940. g. Zbog rasističkih propisa koji su bili u to vreme uvedeni nije mogao dobiti zaposlenje, pa je živeo kod roditelja u Beogradu. Ubijen je na Banjici decembra 1941. godine.

Altarać Jakov, dipl. veterinar. Rođen u Sarajevu. Veterinarski fakultet je završio u Beču. Do 1940. g. bio je okružni veterinar u Srbobranu, kada je penzionisan, pa se nastanio u Subotici. Krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Altarać Moric, student veterine. Rođen 1914. u Mostaru. Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Godine 1941. odveden od ustaša u nepoznatom pravcu.

Balind Dezider, dipl. veterinar. Rođen 1895. u Molu. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Gotovo 30 godina je bio opštinski veterinar u Adi. Krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen. Objavio je 21 rad iz oblasti bakteriologije i serologije.

Baranji Geza, dipl. veterinar. Poreklom iz Mađarske. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. U Jugoslaviju je došao 1920. godine i do 1941. bio opštinski veterinar u Senti. Krajem maja odveden u Aušvic i ubijen.

Bauer Roberta Aleksandar, dipl. veterinar. Rođen 1907. u Zlataru. Veterinarski fakultet završio 1937. u Zagrebu. Do rata služio kao veterinar po raznim mestima u Sloveniji. Po okupaciji Slovenije vratio se u Zagreb, gde je juna 1941. izvršio samoubistvo ne mogavši da podnese ustaška zverstva.

Bauer Robert, dipl. veterinar. Rođen 1870. u Zagrebu. Veterinarski fakultet završio u Beču, a po diplomiranju služio kao sreski veterinar po raznim mestima u Hrvatskoj. Godine 1938. penzionisan je kao sreski veterinar u Pakracu odakle je odveden od ustaša avgusta 1941. u Jasenovac i ubijen. Uživao je glas odličnog stručnjaka-praktičara. Objavio je veći broj radova iz vlastite prakse.

Braun Ignjat, dipl. veterinar. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Bio je opštinski veterinar u Begeju sv. Đurađ. Krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Davidović Filip

Davidović Filip, dipl. veterinar. Rođen 1914. u Osijeku. Veterinarski fakultet završio 1939. u Zagrebu. Zbog rasističkih propisa nije mogao da se zaposli. Još na fakultetu pripadao je grupi naprednih studenata, pa je stoga već u leto 1941. odveden od ustaša u Jasenovac i krajem te godine ubijen.

Davidović Nisima Raka, student veterine. Rođen 1921. u Pirotu. Po okupaciji zemlje prekinuo studij i vratio se u Pirot odakle je odveden od Nemaca marta 1943. u Treblinku i ubijen.

Erdeš dr Dezider, dipl. veterinar. Rođen 1881. u Kapošvaru. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti, pa je posle studija postavljen za asistenta, a kasnije docenta na tom fakultetu. Posvetio se proučavanju bakteriologije i iz te oblasti objavio veći broj naučnih radova. Učestvovao je u mađarskoj revoluciji 1919. godine, pa je nakon njenog ugušenja prebegao u Jugoslaviju. Kao strani državljanin nije se mogao zaposliti, pa je osnovao u Subotici Zavod za proizvodnju zaštitnih cepiva protiv stajčnih zaraza. Godine 1937. dobio je jugoslovensko državljanstvo, napustio Zavod i zaposlio se kao veterinar u Subotici. Krajem maja 1944. odveden je u Aušvic i ubijen. Objavio je i u našoj stručnoj štampi više vrlo zapaženih stručnih i naučnih radova.

Erš Karlo, dipl. veterinar. Rođen 1870. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. U Jugoslaviju je došao posle

prvog svetskog rata i zaposlio se kao opštinski veterinar u Pančevu, odakle je odveden krajem avgusta 1941. od Nemaca u logor »Topovske šupe« (Beograd), a oktobra 1941. streljan kod Jabuke (Pančevo).

Feliks Milan

Feliks Milan, dipl. veterinar. Rođen 1912. u Kutini. Veterinarski fakultet završio 1939. u Zagrebu, ali se zbog rasističkih propisa nije mogao zaposliti. Septembra 1941. odveden u Jasenovac i ubijen.

Ferenhazi Josif, dipl. veterinar. Rođen 1881. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Posle prvog svetskog rata došao u Jugoslaviju. Poslednje mesto službovanja je bilo Pančevo odakle je odveden krajem avgusta 1941. od Nemaca u logor »Topovske šupe«, a oktobra 1941. streljan kod Jabuke.

Frank Julije, dipl. veterinar. Bio je do rata sreski veterinar u Vršcu odakle su ga Nemci odveli krajem avgusta 1941. u logor »Topovske šupe«, a oktobra 1941. streljan kod Jabuke.

Frank Emanuel, dipl. veterinar. Rođen 1877. u Bartolovcu. Veterinarski fakultet završio u Beču. Kao sreski veterinar služio po raznim mestima u Jugoslaviji. Kao odličan organizator postavljen je za šefa veterinarske službe Primorske banovine. Po penzionisanju nastanio se u Zagrebu, odakle je odveden 1941. u Jasenovac i ubijen.

Fuks Solomon, dipl. veterinar. Rođen 1870. u Tarnopolu (Poljska). Veterinarski fakultet završio u Lavovu. Poljsku je napustio zbog antisemitskih pogroma i došao u Jugoslaviju. Službovao je po raznim mestima Hrvatske i Slavonije kao sreski veterinar. Kao odličan stručnjak i organizator imenovan je za veterinarskog inspektora i postavljen za šefa službe Dunavske banovine. Po penzionisanju nastanio se u Osijeku odakle je odveden avgusta 1942. u Aušvic i ubijen. Fuks je bio jedan od najpoštovanijih i najcenjenijih rukovodilaca veterinarske službe u staroj Jugoslaviji.

Gabor Antun, dipl. veterinar. Rođen 1878. u Češkoj, gde je završio i Veterinarski fakultet. U Jugoslaviju je došao posle prvog svetskog rata i služio kao sreski veterinar po raznim mestima. Po penzionisanju nastanio se u Beogradu. Oktobra 1941. odveden od Nemaca na Banjicu i uskoro ubijen.

Gero Arpad, dipl. veterinar. Rođen 1897. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. U Jugoslaviju je došao posle prvog svetskog rata i sve do 1941. bio na dužnosti sreskog veterinara u Senti. Njegovog sina Ištvana, istaknutog revolucionara i organizatora ustanka u Senti obesili su mađarski fašisti 1942. u Senti,

a starog Arpada su strahovito maltretirali i zatvarali. Krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

G o r a n i ć K a m i l o, dipl. veterinar. Star oko 66 godina. Veterinarski fakultet završio u Beču, pa je zatim služio kao sreski veterinar

Gostl Vilko

Gros Viktor

po raznim mestima. Po penzionisanju nastanio se u Zagrebu, odakle je odveden u leto 1941. od ustaša u nepoznatom pravcu.

G o s t l V i l k o, dipl. veterinar. Rođen 1911. u Pregradi. Veterinarski fakultet završio u Zagrebu, pa se zatim zaposlio u rodnom mestu. Godine 1942. odveden u Jasenovac. Pri pokušaju bekstva, krajem te godine, ubijen od ustaša.

G r o s I g n j a t, dipl. veterinar. Nismo mogli utvrditi gde i kada je rođen. Bio je okružni veterinar u Gajdobri, odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

G r o s V i k t o r, dipl. veterinar. Rođen 1916. u Sl. Brodu. Veterinarski fakultet završio 1939. u Zagrebu, ali zbog rasističkih propisa nije mogao dobiti zaposlenje, već je živio kod roditelja u Sl. Brodu. Godine 1942. odveden u Jasenovac. Pri pokušaju bekstva, krajem te godine, ubijen od ustaša.

G u t z o n V i l i m, dipl. veterinar. Nismo mogli utvrditi gde i kada je rođen. Bio je opštinski veterinar u Novom Vrbasu, odakle je odveden krajem maja 1944. u Aušvic i ubijen.

Hajzler Pavao, student veterine. Rođen 1918. u Zagrebu, gde je studirao veterinu. Septembra 1941. odveden u Jasenovac, gde je ubijen.

Hauzer Ernest, dipl. veterinar. Bio je okružni veterinar u Sv. Miletiću odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Kenigsmann Herbert, dipl. veterinar. Rođen 1891. godine. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Bio je opštinski veterinar u Indiji odakle je odveden 1942. u Jasenovac i ubijen.

Hercl Aleksandar, student veterine. Rođen 1921. u Osijeku. Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Godine 1942. pokušao je iz Osijeka pobeći za Dalmaciju, ali su ga uhvatile ustaše u Lici i ubile.

Senvald Ivica

Vinter Izidor

Hofman Adam, dipl. veterinar. Rođen 1879. u Austriji. Veterinarski fakultet završio u Beču. U Jugoslaviju došao 1908. i služio kao sreski veterinar po raznim mestima. Penzionisan je u Sl. Požegi, odakle je septembra 1941. odveden u Jasenovac i ubijen.

Hornung Franjo, dipl. veterinar. Rođen 1896. godine. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Bio je sreski veterinar u Sr. Mitrovici, odakle je odveden septembra 1941. u Jasenovac i ubijen.

Horvat Leopold, dipl. veterinar. Rođen 1874. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Neposredno posle završetka prvog svetskog rata došao u Jugoslaviju i služio kao sreski veterinar po raznim mestima. Po penzionisanju je živio u Pančevu odakle je odveden krajem avgusta 1941. od Nemaca u logor »Topovske šupe«, a oktobra te godine streljan kod Jabuke.

Imre Izidor, dipl. veterinar. Rođen 1875. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Od 1901. pa do 1941. godine

bio je okružni veterinar u Baču, odakle je i krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Imre Izidora Ladislav, dipl. veterinar. Rođen 1908. u Baču. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti 1933. godine. Po diplomiranju radio s ocem u Baču, odakle je odveden krajem maja 1944. u Aušvic i ubijen.

Jun Feliks (Srečko), dipl. veterinar. Veterinarski fakultet završio u Beču. U Jugoslaviju je došao 1900. i služio kao sreski veterinar po raznim mestima. Po penzionisanju živio u Zagrebu, odakle je odveden 1942. u Jasenovac i u 73. godini ubijen.

Kister Ludevit, dipl. veterinar. Rođen 1913. u Budimpešti. Veterinarski fakultet završio 1940. u Zagrebu. Po diplomiranju zaposlio se u Đakovu odakle je odveden u jesen 1941. u Jasenovac i ubijen.

Klajn Aron, dipl. veterinar. Rođen 1881. u Čantaviru. Veterinarski fakultet završio 1904. u Budimpešti. Od 1904. do 1940. godine bio je opštinski veterinar u Čantaviru. Po penzionisanju nastanio se u Somboru odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Klajn Miro, student veterine. Rođen 1917. u Doliću (Krapina). Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Juna 1941. odveden je u Gospić, a zatim u Jasenovac, gde je ubijen.

Klajn Miro

dolasku ustaša na vlast odveden je u nepoznatom pravcu.

Krauzer Antun, student veterine. Rođen 1921. u Subotici. Veterinu počeo studirati u Beogradu. Po okupaciji vraća se u Suboticu, odakle je 1942. odveden na prisilan rad u Balf (Mađarska), gde je i stradao 1943. godine.

Laslo Herman, dipl. veterinar. Rođen 1869. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. U Jugoslaviju je došao 1908. i službovao po raznim mestima. Po penzionisanju živio u Mostaru, odakle su ga Nemci odveli krajem 1943. u Bergen Belzen i ubili.

Laufer dr Salamon, dipl. veterinar. Rođen u Austriji. Veterinarski fakultet završio u Beču. U Jugoslaviju je

Krauzer Anton

došao 1888. i bio jedan od prvih veterinara u Bosni. Penzionisan je kao veterinarski inspektor i od tada živeo u Zagrebu. Po dolasku ustaša na vlast prebegao u Dalmaciju odakle je odveden u logor na Rab, gde je umro 1943. godine u svojoj 86 godini.

Lederer Đorđe

oblasti objavio je više brošura i članaka. Kao stručnjak uživao je svetski glas.

L i p a F i l i p, dipl. veterinar. Star 68 godina. Veterinarski fakultet završio u Beču, a zatim služio kao sreski veterinar po raznim mestima. Posle prvog svetskog rata stupio je u vojsku kao vojni veterinar i penzionisan je kao veterinarski pukovnik u Zagrebu, odakle je 1942. odveden u Jasenovac i ubijen. Objavio je više zapaženih stručnih radova.

L o h e r t J u l i j e, dipl. veterinar. Star 65 godina. Rođen u Mardarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. U Jugoslaviju je došao 1901. i služio kao sreski veterinar po raznim mestima. Penzionisan je 1938. u Požarevcu odakle je septembra 1941. odveden na Banjicu i ubijen.

Marić Branko

L e d e r e r Đ o r đ e, student veterine. Rođen 1917. u Budimpešti. Studirao je na Beogradskom veterinarskom fakultetu. Po okupaciji zemlje vraća se u Novi Sad, gde su mu živeli roditelji. Godine 1942. odveden je na prisilan rad u Ukrajinu, gde je ubijen sledeće godine.

L i b l i n g J u l i j u s, dipl. veterinar. Rođen 1872. u Lavovu, gde je završio Veterinarski fakultet. Zbog antisemitskih pogroma napustio je Poljsku i došao u Jugoslaviju. Poslednje mesto službovanja je bilo Donji Miholjac, odakle je odveden 1941. u Jasenovac i ubijen. Za ime Liblinga vezan je razvoj modernog peradarstva u Jugoslaviji, i iz te

M a r i ć B r a n k o, student veterine. Rođen 1914. u Koprivnici. Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu i aktivno učestvovao u naprednom studentskom pokretu. Iz tih razloga uhapšen je od ustaša već maja 1941. i odveden u Kerestinac, gde je streljan jula iste godine.

M a t e d r L a d i s l a v, dipl. veterinar. Rođen 1914. u Sl. Brodu. Veterinarski fakultet završio u Zagrebu 1939, a sledeće godine, odbranivši tezu na istom fakultetu, stekao i titulu doktora veterinarskih nauka. Do dolaska ustaša na vlast bio je asistent na Veterinarskom fakultetu, a zatim se sklonio u Sa-

rajevo, gde se aktivno uključio u NOP. Godine 1942. odveden u Jasenovac, gde je ubijen aprila 1945 godine.

Melinger Aleksandar, dipl. veterinar. Star 56 godina. Kao sreski veterinar služio po raznim mestima, a po penzionisanju živeo u Zagrebu. Godine 1942. odveden od ustaša u Jasenovac, gde je ubijen.

Mencer Nandor, student veterine. Rođen 1916. u Čurugu. Studirao na Beogradskom veterinarskom fakultetu. Po okupaciji zemlje vraća se u Čurug odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Miler Eduard, dipl. veterinar. Nismo mogli utvrditi gde i kada je rođen. Do rata je bio veterinar u Zemunu, odakle je odveden juna 1942. u Jasenovac i ubijen.

Novaček Dragutin, dipl. veterinar. Star 65 godina. Bio je vojni veterinar i penzionisan kao pukovnik u Beogradu. Ubijen na Banjici decembra 1941. godine.

Nović-Najman August, dipl. veterinar. Star 66 godina. Veterinarski fakultet završio u Beču i od 1910. godine bio gradski veterinar u Zagrebu. Godine 1942. odveden u Jasenovac i ubijen.

Osvald Branko

Osvald dr Branko, dipl. veterinar. Rođen 1908. u Zagrebu, gde je 1931. diplomirao, a 1933. postao doktor veterinarskih nauka. Neko vreme radio kao asistent na tom fakultetu, a zatim je bio sreski veterinar u Uroševcu, na radu u Higijenskom zavodu u Skoplju, Splitu i Križevcima, pa je pred sam rat nastavio da radi na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu. Po dolasku ustaša na vlast izvršio je aprila 1941. samoubistvo. Kao mlad veterinar stekao je glas odličnog naučnog radnika. Objavio je 27 naučnih i stručnih radova, kojima je u velikoj meri obogatio jugoslovensku veterinarsku nauku. Bavio se i poezijom, a napisao je i jednu dramu. Najveći deo tih literarnih radova propao je u toku rata. U nekim pesmama opevao je svoju tešku sudbinu koja ga je pratila kao Jevrejina.

Perl Eled, dipl. veterinar. Rođen 1914. u Subotici. Veterinarski fakultet završio u Zagrebu. Po diplomiranju vratio se u Suboticu odakle je 1943. odveden u logor Mildorf (Nemačka) i ubijen.

Polak Feliks

P o l a k **d r F e l i k s**, dipl. veterinar. Rođen 1892. u Virju. Veterinarski fakultet završio u Beču, gde je stekao i titulu doktora veterinarskih nauka. Do 1933. služio kao sreski veterinar po raznim mestima, a tada došao u Bansku upravu u Zagrebu kao viši veterinarski savetnik. Po dolasku ustaša na vlast zatvoren i strašno izmrcvaren, zatim prebačen u Jasenovac, gde je 1941. ubijen. Bio je poznat kao veoma dobar stručnjak i organizator.

P o l a n c e r I v o, student veterine. Rođen 1920. u Karlovcu. Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Po dolasku ustaša na vlast vratio se u Karlovac odakle je odveden 1942. u Jasenovac i ubijen.

P o l g a r M a k s, dipl. veterinar. Rođen 1881. u Austriji. Veterinarski fakultet završio u Beču, pa je 1906. došao u Jugoslaviju. Služio je kao sreski veterinar po raznim mestima. Pred rat je bio na dužnosti višeg veterinarskog savetnika pri Banskoj upravi u Skoplju, odakle je odveden marta 1943. u Treblinku i ubijen.

Mate Ladislav

Samek Rudolf

P u r e c S a m u e l, dipl. veterinar. Rođen 1872. u Pšemislu (Poljska). Veterinarski fakultet završio u Lavovu. Po diplomiranju napustio je Poljsku zbog antisemitskih pogroma i došao u Hrvatsku. Bio je na dužnosti sreskog veterinara u raznim mestima. Penzionisan je 1935. u Herceg Novom. Zbog učestvovanja njegove dece u NOP-u

uhapšen je od italijanskih fašista i predat Nemcima, koji su ga 1943. odveli u Bergen Belzen i ubili.

Rajhman Gustav, dipl. veterinar. Rođen 1872. u Poljskoj. Veterinarski fakultet završio u Lavovu. Zbog antisemitskih pogroma napustio je Poljsku i došao u Bosnu, gde je služio kao sreski veterinar po raznim mestima. Poslednje mesto službovanja bio je Višegrad, odakle je krajem 1941. odveden u Jasenovac i ubijen.

Rausnic Tibor, apsolvent veterine. Rođen 1912. u Osijeku. Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Iz Osijeka je odveden 1942. u Jasenovac gde je ubijen aprila 1945. godine.

Rot Jakob, dipl. veterinar. Nismo mogli utvrditi gde i kada je rođen. Bio je opštinski veterinar u Bačkoj Topoli, odakle je odveden krajem maja 1944. u Aušvic i ubijen.

Roter Mavro, dipl. veterinar. Star 66 godina. Rođen u Austriji. Veterinarski fakultet završio u Beču. Od 1915. do 1941. godine bio je opštinski veterinar u Suhopolju, odakle je septembra 1941. odveden u Jasenovac i ubijen.

Salc Josip, dipl. veterinar. Rođen 1881. u Austriji. Veterinarski fakultet završio 1905. u Beču i odmah došao u Bosnu, gde je služio kao sreski veterinar po raznim mestima. Penzionisan je kao veterinarski savetnik u Beogradu. Ubijen na Banjici decembra 1941. g.

Salom Šua

Salom Šua, dipl. veterinar. Rođen 1903. u Třavniku. Veterinu počeo da studira u Beču, gde je 1925. primljen za člana Komunističke partije Austrije. Kao komunista bio je proteran iz Beča, pa je studije nastavio u Zagrebu. Diplomirao je 1938. godine pa je zatim postavljen za sreskog veterinara u Rostuši. Gestapo je imao tačne podatke o njegovoj pripadnosti Komunističkoj partiji, pa je maja 1941. godine uhapšen i odveden u nepoznatom pravcu.

Samek Rudolf, dipl. veterinar. Rođen 1895. u Ludbregu. Veterinarski fakultet završio u Lavovu. Kao sreski veterinar služio je po raznim mestima u Jugoslaviji, a kapitulacija ga je zatekla u Sl. Požegi, odakle je decembra 1941. odveden u Jasenovac i ubijen.

Samek Slavko

S a m e k R u d o l f a S l a v k o, dipl. veterinar. Rođen 1915. u Ludbregu. Veterinarski fakultet završio 1940. u Zagrebu. Poginuo je 6. aprila 1941. godine u Beogradu, gde je služio kadrovski vojni rok, prilikom nemačkog bombardovanja.

S a n t o V i l i m, dipl. veterinar. Nismo mogli utvrditi gde i kada je rođen. Bio je opštinski veterinar u Bačkom Petrovcu odakle je odveden krajem maja 1944. u Aušvic i ubijen.

S a u e r O s k a r, dipl. veterinar. Nismo mogli utvrditi gde i kada je rođen. Bio je sreski veterinar u Novom Bečeju odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

S e g e d i I m r e, dipl. veterinar. Rođen 1891. godine. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Bio je privatni veterinar u Čantaviru, odakle je odveden krajem maja 1944. u Aušvic i ubijen.

S e k e J o s i p, dipl. veterinar. Rođen 1873. u Kapuvaru (Mađarska). Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. U Jugoslaviju je došao posle prvog svetskog rata i služio kao sreski veterinar u raznim mestima. Po penzionisanju nastanio se u Somboru, odakle je odveden krajem maja 1944. u Aušvic i ubijen.

S e k e l j L e o p o l d, dipl. veterinar. Rođen 1870. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. U Jugoslaviju je došao posle prvog svetskog rata i služio kao sreski veterinar. Po penzionisanju živio u Zagrebu, odakle je 1942. odveden u St. Gradišku i ubijen.

S e k e l j M a v r o, dipl. veterinar. Rođen 1891. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Bio je okružni veterinar u Srpskom Aradcu, odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

S i g e t i d r A l e k s a n d a r, dipl. veterinar. Rođen 1882. u Temišvaru. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti, gde je postao doktor veterinarskih nauka. Bio je docent na tom fakultetu do mađarske revolucije, kada je pobjegao u Jugoslaviju i zajedno sa drom Erdešom osnovao Zavod za proizvodnju zaštitnih cepiva protiv stočnih zaraza. Od 1937. bio je veterinar u Subotici. Zbog pomaganja NOP-a, u toku rata bio je nekoliko puta hapšen. Krajem maja 1944. godine odveden u Aušvic i ubijen. Bio je poznat naučni radnik — bakteriolog i serolog, i iz tih oblasti objavio je više radova u našim i inostranim časopisima.

S o r g e r A l b e r t, dipl. veterinar. Rođen 1891. godine. Veterinarski fakultet završio u Beču. Bio je sreski veterinar u raznim mestima Jugoslavije. Poslednje mesto službovanja mu je Daruvar, odakle je odveden 1942. u Jasenovac i ubijen aprila 1945. godine.

Š a f n e r J a k o b, dipl. veterinar. Rođen u Mađarskoj, gde je završio veterinu. Bio je veterinar u Apatinu, odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Š a g i B e l e A n d r i j a, student veterine. Rođen 1917. u Sombathelju (Mađarska). Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Po dolasku ustaša na vlast prekinuo je studij i vratio se roditeljima u Veles odakle je odveden marta 1943. u Treblinku i ubijen.

Šagi Bela

Š a g i B e l a, dipl. veterinar. Rođen 1879. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti i 1908. godine došao u Bosnu i do 1941. služio po raznim mestima kao sreski veterinar. Rat ga je zatekao u Velesu odakle je marta 1943. odveden u Treblinku i ubijen.

Š e n v a l d I v i c a, dipl. veterinar. Rođen 1913. u Donjoj Stubici. Veterinarski fakultet završio 1939. u Zagrebu, pa se zaposlio kao veterinar u Kastvu. Maja 1941. godine došao je na lečenje u Zagreb, gde je uhapšen od ustaša, odveden u St. Gradišku i oktobra 1942. ubijen kod Okučana.

Š r a j e r A l e k s a n d a r, dipl. veterinar. Rođen 1896. godine. Bio je opštinski veterinar u Staroj Moravici odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Š t e r n d r H i n k o, dipl. veterinar. Rođen 1899. u Čakovcu. Veterinarski fakultet završio 1931. u Zagrebu, a 1937. godine postao doktor veterinarskih nauka. Kao veterinar služio u Arandelovcu i Zagrebu. Iz Zagreba je odveden 1941. u Jasenovac, gde je ubijen aprila 1945. godine.

Š v a r c E m i l, apsolvant veterine. Rođen 1917. u Zagrebu, gde je studirao veterinu. Po dolasku ustaša na vlast odveden je u nepoznatom pravcu.

T e l e r d r I v a n, dipl. veterinar. Rođen 1876. u Austriji. Veterinarski fakultet završio u Beču. Po diplomiranju došao u Jugoslaviju, gde je neko vreme služio kao sreski veterinar, a zatim stupio u vojsku kao vojni veterinar. Penzionisan je kao pukovnik u Beogradu. Septembra 1941. odveden na Banjicu i uskoro ubijen. Bio je poznat kao dobar organizator vojnoveterinarske službe. Objavio je nekoliko stručnih radova.

T r a t n e r K o l o m a n, dipl. veterinar. Rođen 1886. u Mađarskoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti, pa je zatim došao u Jugoslaviju. Do 1934. godine služio kao sreski veterinar po raznim mestima u Vojvodini, a od tada bio na dužnosti višeg veterinarskog savetnika pri Dunavskoj banskoj upravi. Krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Turk Viktor, dipl. veterinar. Rođen 1912. u Sisku. Veterinarski fakultet završio 1938. godine u Zagrebu, ali nije mogao dobiti zaposlenje zbog rasističkih propisa, pa je živio kod roditelja u Sisku, gde se skrivao do početka 1945, kada je otkriven i ubijen u Sisku od ustaša.

Vajs Vlado

Vajs Vlado, dipl. veterinar. Rođen 1908. u Siraču. Veterinarski fakultet završio u Zagrebu kao prvi u svojoj generaciji. Po diplomiranju bio sreski veterinar u Caribrodu, odakle se vratio posle kapitulacije Jugoslavije u Sirač. Odveden krajem 1941. u St. Gradišku, gde je ubijen juna 1942. godine.

Vajsman Ljudevit, dipl. veterinar. Bio je privatni veterinar u Sarči, odakle je krajem maja 1944. odveden u Aušvic i ubijen.

Vinter Izidor, dipl. veterinar. Rođen 1911. u Bijeljini. Veterinarski fakultet završio u Zagrebu 1940. godine i zaposlio se u Mrkonjić-Gradu. Po dola-

sku ustaša na vlast otputovao za Zagreb da bi spasao majku, ali je bio uhvaćen juna 1941. i odveden u Jasenovac, gde je ubijen. Na fakultetu je pripadao naprednom studentskom pokretu.

Veterinarski kadar — učesnici u NOR-u

Todorović Voja — Lerer Šmule, student veterine. Rođen 1914. u Mostaru. Već u gimnaziji pristupio naprednom omladinskom pokretu. Godine 1933. upisao se na Zagrebački veterinarski fakultet, gde je ubrzo primljen za člana KPJ. Bio je zadužen za prebacivanje ilegalnog partijskog materijala iz Zagreba u Sarajevo, ali je 1936. godine prilikom jedne provale u sarajevskoj partijskoj organizaciji, uhapšen i odležao u zatvoru 10 meseci. Godine 1937. otišao je u Španiju gde se do kraja građanskog rata borio u redovima republikanske vojske kao puškomitraljezac. Po povlačenju republikanske vojske dospeo je u logor u Francuskoj odakle je uspeo pobeći avgusta 1941. i prebaciti se u Jugoslaviju, gde je odmah stupio u redove NOV. Bio je na dužnosti komandira odreda, komandanta brigade i divizije. Posle rata ostao u JNA i bio na raznim visokim vojnim dužnostima. Danas u činu generalpukovnika. Proglašen je za narodnog heroja Jugoslavije. Nosilac je »Spomenice 1941. godine« i 9 visokih vojnih odlikovanja.

Altarac Samuel, dipl. veterinar. Rođen 1908. u Banjoj Luci. Veterinarski fakultet završio 1934. u Zagrebu, pa je zatim postavljen za sreskog veterinara u Kotor Varošu. U NOV je stupio početkom

1942. godine i obavljao sanitetsku dužnost. Zarobljen od ustaša na Kozari juna 1942. godine, odveden za St. Gradišku, gde je ubijen aprila 1945. godine.

A t i a s A l b e r t, dipl. veterinar. Rođen 1912. u Sarajevu. Veterinarski fakultet završio 1939. u Zagrebu. Za vreme studija pripadao naprednom studentskom pokretu, pa je kao komunista bio i u zatvoru. Po dolasku ustaša na vlast prebegao je u Italiju, gde je interniran u logor. Februara 1944. stupio u redove italijanskih partizana i bio politički komesar bataljona. Kasnije je prebačen u Jugoslaviju, gde je bio referent veterine 26. dalmatinske divizije, načelnik Veterinarskog odseka 8. korpusa i načelnik Veterinarskog odeljenja 4. armije. Posle rata ostao u JNA. Penzionisan je kao pukovnik. Nosilac je 4 vojna odlikovanja.

B i e n I g n a c, dipl. veterinar. Rođen 1874. u Pšemislju (Poljska). Veterinarski fakultet završio u Lavovu. Zbog antisemitskih pogroma napustio je Poljsku i došao 1908. godine u Bosnu, gde je služio po raznim mestima kao sreski veterinar. Rat ga je zatekao na dužnosti višeg veterinarskog savetnika pri Banskoj upravi u Sarajevu. Po dolasku ustaša na vlast pobegao je za Dalmaciju odakle je interniran u logor na Rabu. Septembra 1943. stupio je u NOV i postavljen je za veterinara pri NO odboru u Topuskom. Po završetku rata, iako u dubokoj starosti, radio je kao veterinar u Sarajevu. Umro je 1969. u Zagrebu. Bio je vrlo cenjen kao čovek i stručnjak.

Blam Oto

Blam Oto, student veterine. Rođen 1919. u Novom Sadu. Studirao je na Beogradskom veterinarskom fakultetu, gde je pristupio naprednom studentskom pokretu i 1941. primljen za člana SKOJ-a. Po okupaciji odlazi po zadatku KP u Novi Sad radi organizovanja ustanka. Uspeo je da formira udarne grupe i učestvovao u raznim sabotazama i diverzijama. Otkriven od mađarskih fašista i obešen u Futogu 27. oktobra 1941. godine. Posle rata postavljena je njegova spomen-bista u Futogu.

Bril dr Žiga, dipl. veterinar. Rođen 1876. godine. Veterinarski fakultet završio u Beču, pa je zatim služio kao sreski veterinar u raznim mestima Hrvatske. Po penzionisanju živio u Zagrebu, odakle je 1941. pobegao za Dalmaciju. Interniran je bio u logor na Rabu, odakle je septembra 1943. stupio u NOV. Postavljen je za veterinara pri NO odboru Vrgin Most, a kasnije u Veterinarskom odeljenju pri ZAVNOH-u. Uživao je glas vrlo dobrog stručnjaka-praktičara.

F e n j e J o s i p, dipl. veterinar. Rođen 1885. u Budimpešti, gde je završio Veterinarski fakultet. Godine 1909. došao u Bosnu i od tada

služio kao sreski veterinar u raznim mestima. Po kapitulaciji Jugoslavije skrivao se po selima u Srbiji. U NOV je stupio oktobra 1944. i postavljen je za veterinara pri NO odboru Raška. Umro je u Požarevcu 1959. godine.

F u k e l m a n Đ o r d e, dipl. veterinar. Rođen 1876. g. u Poljskoj. Veterinarski fakultet završio u Lavovu. Zbog antisemitskih pogroma napustio je Poljsku i došao u Bosnu. Služio je sve do rata u raznim mestima Jugoslavije. Kapitulacija ga je zatekla u Srbiji. Sakrivao se po selima sve do oktobra 1944. kada je stupio u NOV kao veterinar NO odbora Čačak. Umro je posle rata.

G o s t l d r J o s i p, dipl. veterinar. Rođen 1899. u Lobargradu. Veterinarski fakultet završio u Beču, gde je stekao i titulu doktora veterinarskih nauka. Dugo godina je bio sreski veterinar u Ogulinu. Po dolasku ustaša na vlast prebegao u Gorski Kotar, gde je prišao NOP-u. Godine 1942. postavljen je za veterinara pri Okružnom NO odboru za Gorski kotar, a kasnije je radio pri Veterinarskom odeljenju ZAVNOH-a. Nosilac je 2 vojna odlikovanja.

H e r m a n D e z i d e r, dipl. veterinar. Rođen 1885. u Dombovaru (Mađarska). Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Godine 1919. učestvovao u mađarskoj revoluciji, pa je po njenom ugušenju prebegao u Jugoslaviju. Bio je vojni veterinar i kapitulacija Jugoslavije ga je zatekla u činu pukovnika. Aprila 1941. prebegao je u Dalmaciju, odakle je interniran u logor na Rabu. U NOV je stupio septembra 1943. godine. Bio je referent veterine 8. korpusa. Posle rata ostao u JNA do 1952. kada je penzionisan. Umro je u Beogradu 1958. godine. Nosilac je 2 vojna odlikovanja.

H o f m a n A r n o l d, dipl. veterinar. Rođen 1881. u Hruševcu (Zagreb). Veterinarski fakultet završio u Beču. Godine 1908. došao u Bosnu i do rata služio kao sreski veterinar u raznim mestima. NOP-u je pristupio 1944. godine. Umro u Banjoj Luci 1959. godine.

Š m a l c - J a k o v č i ć V i l i m, dipl. veterinar. Rođen 1913. u Zagrebu, gde je završio Veterinarski fakultet. U NOV od jula 1943. godine. Bio je na dužnosti referenta veterine 35. divizije. Nosilac je 2 vojna odlikovanja.

K a l d e r o n J a k o b, dipl. veterinar. Rođen 1901. godine. Veterinarski fakultet završio u Zagrebu 1925. godine. Bio je sreski veterinar u Valjevu i Šapcu. Godine 1941. prebegao u Dalmaciju, gde je interniran u logor na Rabu. U NOV od septembra 1943. Bio je referent veterine 4. operativne zone. Posle rata odselio se u Izrael.

Kamhi Moric

Kamhi Moric, dipl. veterinar. Rođen 1915. u Sarajevu. Veterinarski fakultet završio pred sam rat u Zagrebu. Po dolasku ustaša na vlast sklonio se u Tešanj, odakle je na početku ustanka stupio u Tešanjski partizanski odred u kojem je vršio sanitetsku dužnost. Poginuo krajem 1941. godine.

Klajn Mavro, dipl. veterinar. Rođen 1916. u Popovači. Veterinarski fakultet završio pred sam rat u Zagrebu. Za vreme studija postao član KPJ, pa je kao komunista bio zatvaran. Po kapitulaciji Jugoslavije prebegao u Italiju, a zatim u Švajcarsku, gde se aktivno uključio u NOP. U NOV od maja 1945. godine. Posle rata ostao u JNA. Penzionisan u činu pukovnika. Nosilac je 2 vojna odlikovanja.

Posle rata ostao u JNA. Penzionisan u činu pukovnika. Nosilac je 2 vojna odlikovanja.

Laslo Ignac, dipl. veterinar. Rođen 1886. u Slovačkoj. Veterinarski fakultet završio u Budimpešti. Od 1910. godine nalazio se na dužnosti gradskog veterinara u Banjoj Luci. Po dolasku ustaša na vlast prebegao u Dalmaciju gde je interniran u logor na Rabu. Septembra 1943. stupio u NOV. Postavljen je za veterinara pri NO odboru u Buzeti. Posle rata ponovo veterinar u Banjoj Luci do 1950. kada je penzionisan. Umro je u Banjoj Luci 1969. godine.

Laudor-Samokovlija Margita, dipl. veterinar. Rođena 1912. u Prijedoru. Veterinarski fakultet završila 1940. u Zagrebu. U NOV od decembra 1944. godine. Bila je upravnik Armijske veterinarske bolnice.

Marinović - Fišer Oto, dipl. veterinar. Rođen 1907. u Zagrebu, gde je 1933. završio Veterinarski fakultet. Do rata bio sreski veterinar na Rabu. U NOV od 1942. na dužnosti veterinara u 10. korpusu. Posle rata odselio se u Izrael.

Polak Josif-Pepi, student veterine. Rođen 1913. u Pakracu. Godine 1932. upisao se na Zagrebački veterinarski fakultet i te godine je primljen za člana KPJ. Bio je jedan od najizgrađenijih marksista na fakultetu. S obzirom na to da je kao komunista bio kompromitovan na Veterinarskom fakultetu, prešao je na Poljoprivredni fakultet. Jula 1941. po naređenju KPJ otišao je u Dalmaciju radi organizovanja ustanka. Formirao je nekoliko partizanskih odreda. Godine 1942. zarobljen je od Italijana kao komandant Šibeničkog partizanskog odreda i obešen u Šibeniku.

Polak Tibor, student veterine. Rođen 1920. u Subotici. Studirao je na Beogradskom veterinarskom fakultetu, gde je stupio u napredni studentski pokret. Aprila 1941. morao je prekinuti studij i vratio se u Suboticu gde se aktivno uključio u NOP. Član je udarne grupe koja je vršila sabotaže i diverzije. Uhvaćen početkom 1942. i osuđen

od mađarskog vojnog suda marta 1942. na robiju. Odveden na prisilan rad u Ukrajinu, gde je ubijen 1943. godine.

R o m a n o d r J a š a, dipl. veterinar. Rođen 1908. u Banjoj Luci. Veterinarski fakultet završio 1932. u Zagrebu, a 1934. stekao titulu doktora veterinarskih nauka. Do rata bio na dužnosti sreskog i graničnog veterinara. U NOV od avgusta 1941. na sanitetskim i veterinarskim dužnostima. Posle rata ostao u JNA. Penzionisan 1963. u činu pukovnika kao načelnik veterinarske službe JNA. Nosilac je »Partizanske spomenice 1941. godine« i 8 vojnih odlikovanja.

R o z e n c v a j g V i k t o r, student veterine. Rođen 1914. u Rumi. Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Član SKOJ-a postao u gimnaziji, a 1934. član KPJ. Jedan od najizgrađenijih marksisista na Zagrebačkom sveučilištu. Kao komunista osuđen je 1935. na

Todorović Voja

Turk Viktor

zatvor u trajanju od 6 meseci. Po kapitulaciji Jugoslavije ustaše su ga maja 1941. uhapsile i odvele u Kerestinac, a 9. jula 1941. godine streljan je u Maksimiru zajedno sa Hadžijom i Keršovanim. Rozencvajg se bavio i poezijom i napisao je veći broj pesama od kojih su neke objavljene posle rata u zbirci revolucionara-književnika »Reči i dela«.

R o l i h I m r e, student veterine. Rođen 1919. u Beču. Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Po dolasku ustaša na vlast prebegao u Dalmaciju, pa je interniran u logor na Rabu. Septembra 1943. stupio u NOV i postavljen za zamenika referenta veterine 8. divizije.

Sailer Fedor

lac 2 vojna odlikovanja. Danas profesor Poljoprivrednog fakulteta u Zemunu.

Švrljuga Ferdo

Satler Fedor, student veterine. Rođen 1922. u Vojnom Križu. Studirao je na Zagrebačkom veterinarskom fakultetu. Po dolasku ustaša na vlast odlazi u rodno mesto gde je stupio u partizanske redove. Bio je pozadinski obaveštajac, a zatim borac u Moslovačkom odredu. Poginuo februara 1944. kod Dubrovčana u borbi s ustašama.

Šterk dr Vladimir, dipl. veterinar. Rođen 1908. godine. Veterinarski fakultet završio 1932. u Zagrebu. Do rata radio u Higijenskom zavodu u Skoplju. U NOV od početka maja 1945. godine. Bio je referent veterine 1. konjičke brigade. Demobilisan kao major JNA. Nosi-

Švrljuga Ferdo, dipl. veterinar. Rođen 1888. u Blagorodovcu. Veterinarski fakultet završio u Beču. Bio je neko vreme sreski veterinar, a zatim radio u Veterinarskom odeljenju Banske uprave u Zagrebu. Po dolasku ustaša na vlast prebegao u Dalmaciju, pa je interniran u logor na Rabu, odakle je septembra 1943. stupio u NOV. Radio je na organizovanju veterinarske službe na Kordunu. Poginuo 1944. od neprijateljskog bombardovanja.

Ovim kratkim prikazom želeli smo oteti zaboravu imena onih veterinara Jevreja koji su stradali kao žrtve fašizma, kao i veterinara koji su učestvovali u NOR-u. O svakom od njih trebalo je napisati mnogo više, ali ograničenost prostora nam to ne dozvoljava. Neka i ovo što je napisano bude skromno priznanje i zahvalnost.

IZVORI I LITERATURA

Arhiv Hrvatske, Zagreb.

Istorijski arhiv grada Beograda.

Jevrejski muzej, Beograd.

Istorijski arhiv grada Sarajeva.

Romano J.: *Veterinarska služba u NOR-u.* Izd. Vojnog instituta JNA, 1967.

Romano J.: »Veterinarska služba na teritoriji BIH do 1919. g.« — *Veterinaria* 4, 1969. godine.

Romano J.: »Prilog istorijatu razvoja veterinarske službe u Hrvatskoj i Slavoniji do 1919. g. i borba veterinaru za njeno osamostaljivanje.« — *Vetserum* 5—6, 1968. godine.

Romano J.: »Formiranje i razvoj veterinarske službe u NOR-u«. — *Zbornik referata VIII naučnog sastanka Naučnog društva za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije*, Beograd, 1962. godine.

Romano J.: *Organizacija i razvoj veterinarske službe u srpskoj vojsci.* — Beograd, 1964. godine.

Kadić M.: »Popis i raspored veterinaru u Hrvatskoj i Slavoniji«. — *Vetserum* 9—10 i 11—12, 1967. godine.

Spomenica 1941—1961. — Izd. Saveza veterinaru FNRJ, Beograd, 1961. godine
Spomenica Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. — Zagreb, 1959. godine.

Imenik subotičkih Jevreja žrtava fašističke okupacije. — Subotica, 1948.

Spisak somborskih Jevreja — žrtava fašističkog terora. — Sombor.

Senčanske žrtve fašizma 1941—1945. — Senta, 1966. godine.